

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Oude Ebbingestraat 68

Status: BBP

Periode: veldwerk 4 april 2004

Onderzocht door: T. Tel., F. van der Waard (veldwerk); Aletta Bastmeijer. (archieffonderzoek).

Auteur: F. van der Waard

Datum: januari 2007

Opmerkingen: het tweede brede achterhuis is niet van binnen bekeken. Het heeft vermoedelijk een ander nummer (Butjesstraat?) Dit heeft vermoedelijk een oude kern.

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen.

De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieur-afwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek van de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING EN STRUCTUUR

Oude Ebbingestraat 68 staat op een zeer diep perceel perceel (ca. 36 m) aan de westzijde van de Oude Ebbingestraat.

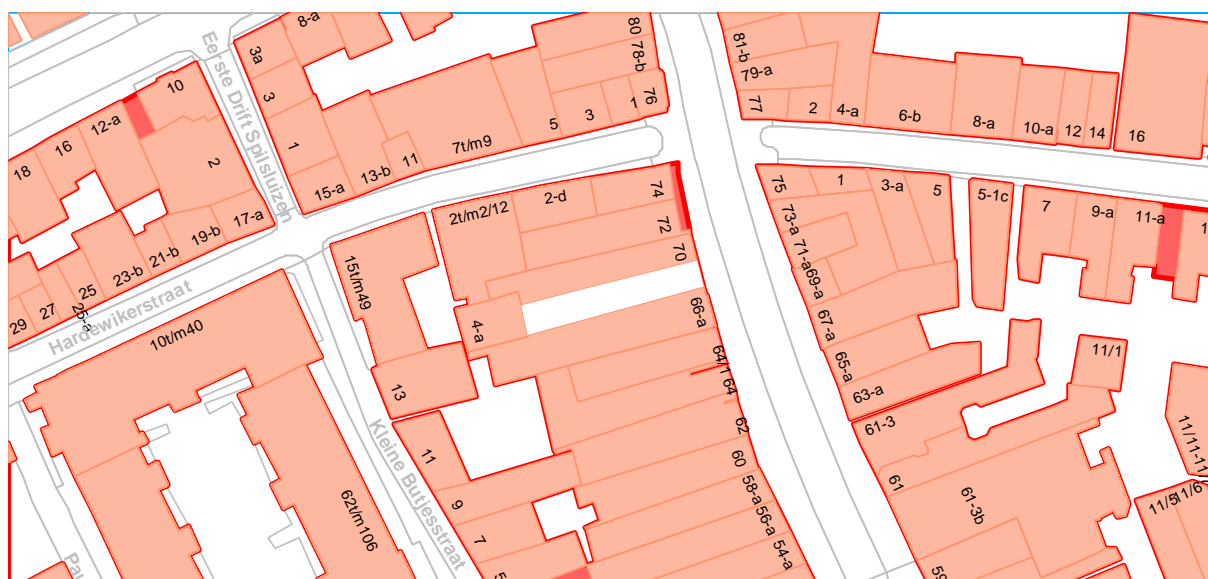
Het bestaat uit een voorhuis (4,5 x 14 m), een eerste achterhuis (ca. 4,5 x 9 m) en tweede, breder achterhuis (7 x 8,5 m). Dit tweede achterhuis hoort kadastraal gezien niet meer bij Oude Ebbingestraat 68 en heeft een eigen adres (Hardewikerstraat 4, 4a). Omdat dit bouwdeel bouwkundig en bouwhistorisch bij het voorhuis en eerste achterhuis hoort is het wel in dit rapport opgenomen.

Tussen het voorhuis en het voorste achterhuis ligt een overbouwde binnenplaats. Het brede tweede achterhuis strekt zich naar het noorden uit achter het perceel van Oude Ebbingestraat nr. 70.

Het voorhuis heeft twee bouwlagen met een afgeplat schilddak en dwars geplaatst schilddakje aan de voorzijde. Het voorhuis heeft aan beide zijden smalle druppen.

Het voorste achterhuis (ca. 4,5 x 9 m) heeft twee bouwlagen en een zolderverdieping met afgeplat zadeldak. Het tweede achterhuis heeft twee bouwlagen en een zadeldak met achterschild.

Achter het tweede achterhuis bevindt zich een steegje dat naar het noorden leidt en in de Hardewikerstraat uitmondt.

BOUWGESCHIEDENIS

De bouwgiedenis van het pand is onduidelijk omdat we van het voorhuis geen metselwerk van de zijmuren en geen balklagen hebben kunnen waarnemen. Het voorhuis zal vermoedelijk een oude mogelijk 16de-eeuwse kern hebben, zoals vele andere huizen in de Oude Ebbingestraat. Nader onderzoek zal meer uitsluitsel kunnen geven.

Oude Ebbingestraat 68 op de kaart van Haubois uit omstreeks 1643 is het vierde huis vanaf de hoek links.

Op de kaart van Haubois uit ca. 1643 wordt ter plekke van Oude Ebbingestraat 68 een kort diep huis aangegeven zonder achterhuizen. Of er echt geen achterhuizen waren is niet duidelijk. De huidige achterhuizen maken de indruk een kern uit de eerste helft van de 17de eeuw te hebben.

Op grond van de steenmaten van deze gebouwen kan men er van uitgaan dat de twee achterhuizen in de eerste helft van de 17de eeuw die aanvankelijk eenlaags waren (voorste achterhuis 5 lagen 34 cm; tweede achterhuis 10 lagen 79-80 cm.) Het tweede achterhuis is vermoedelijk iets ouder dan het voorste achterhuis omdat dit laatste er tegen aan gebouwd is.

In een tweede fase werden de achterhuizen opgehoogd met een verdieping. Bij het voorste achterhuis maakt de verdieping de indruk uit de tweede helft van de 17de of uit de 18de eeuw te stammen (tienlagenmaat van 54,5 cm). Bij het tweede achterhuis kan de verdieping mogelijk uit de 18de eeuw stammen. De verdiepingen van beide gebouwen zijn in staand verband gemetseld.

Op het minuutplan van omstreeks 1830 heeft het pand met zijn bouwdelen de huidige omtrek met voorhuis, binnenplaats en twee achterhuizen. Aan de linkerkant van de binnenplaats bevindt zich een gang.

De kadastrale minuut van omstreeks omstreeks 1830 met daarop aangegeven de moderne huisnummering.

Aan het einde van de 19de eeuw kreeg het pand een winkelbestemming en werd het voorhuis verbouwd en gemoderniseerd, waarbij het pand een nieuwe lijstgevel kreeg met mezzanino. is de huidige lijstgevel gebouwd. In 1906 werd de bestaande pui vervangen door de huidige. Deze is later, in de jaren 20 en 30 van de 20^e eeuw vernieuwd (voorkeur: glas-in-lood in de bovenlichten van het etalagevenster). In de loop van 20ste eeuw werd de binnenplaats dichtgebouwd. Van het voorste achterhuis zijn de bovenste gedeelten van de zijmuren in de 20ste eeuw opnieuw opgemetseld. In de tweede helft van de 20^e eeuw is het pand sterk gerenoveerd waarbij een aantal balklagen en de kapconstructies van het voor- en achterhuis zijn vernieuwd. De balklaag boven de begane grond van het achterhuis is niet vernieuwd. Mogelijk dat in het voorhuis nog een oude balklaag bewaard is gebleven.

BESCHRIJVING

VOORHUIS

Gevels

De voorgevel is een lijstgevel uit de late 19^e eeuw van drie traveeën breed en twee bouwlagen hoog met een mezzanino. De gevel is in schoon baksteenwerk van rode stenen in normaal kruisverband opgetrokken. De gevel wordt afgesloten door een kroonlijst met driehoekig fronton. Alle openingen zijn door overdekt door keperboogvormige strekken.

De begane grond is voorzien van een houten winkelpui uit 1906. Aan de linkerkant bevindt zich een portiek met daarin de deur naar de winkel. De deur heeft een bovenlicht en de deur zelf heeft vier glaspanelen boven elkaar.

De etalage ernaast heeft een bovenlicht met ongekleurd in glas in lood. De pui heeft een hardstenen sokkel. De muurpenanten zijn met hout bekleed en ze dragen een houten lijst die de pui afsluit.

De winkelpui met portiek.

Op de verdieping bevinden zich drie H-vensters, met steens rollagen overdekt. Opmerkelijk is de keperboogvorm die hierin is aangebracht. De mezzanino heeft drie lage vensters, overdekt met rollagen zoals op de eerste verdieping. De ramen zijn thans niet verder onderverdeeld. De achtergevel van het voorhuis is vernieuwd.

Plattegrond per bouwlaag

De begane grond van het voorhuis heeft een moderne indeling en verlaagde plafonds en voorzetwanden. De venster in de voorgevel op de verdieping hebben aan de binnenzijde een 19^e-eeuwse neggebetimmering met panelen. Vermoedelijk is in elk geval een deel van de balklagen vernieuwd in de tweede helft van de 20^e eeuw. Voor het overige zijn hier geen bijzonderheden geconstateerd.

De kapconstructie

De kapconstructie en indeling van de zolder vernieuwd.

HET VOORSTE ACHTERHUIS

De voorgevel van het voorste achterhuis is vernieuwd.
Achter is dit gebouw tegen de kopse oostelijke gevel van het tweede achterhuis gebouwd.

De linker (zuidelijke) zijgevel is een langsgevel van twee bouwlagen. Het achterste deel van deze zijgevel ligt vrij en kon waargenomen worden. Deze muur is op de begane grond gepleisterd, maar bij beschadigingen van de pleister kon een tienlagenmaat van 78 (5 lagen 34 cm) berekend worden. Deze muur kan uit de vroege 17de eeuw dateren. De verdieping is er later opgezet en licht gesausd. De verdieping heeft een tienlagenmaat van 54,5 cm en is in staand verband gemetseld. Er zijn veel gele stenen en af toe rode stenen gebruikt. De verdieping kan mogelijk uit de tweede helft van de 17de of de 18de eeuw dateren. De begane grond heeft een rij vrij oude ankers die een enkelvoudige balklaag aangeven. Het bovenste gedeelte is recent nieuw opgemetseld. Ook bovenaan is een rij ankers te zien die een enkelvoudige balklaag boven de verdieping aangeeft.

De begane grond en de verdieping van het eerste achterhuis hebben een nieuwe indeling en verlaagde plafonds en voorzetwanden. Ook de kap is geheel vernieuwd.

HET TWEEDE BREDE ACHTERHUIS

(Door een splitsing hoort dit bouwdeel kadastraal gezien niet meer bij Oude Ebbingestraat 68 en heeft als adres Hardewikerstraat 4, 4a. Dit bouwdeel valt daarom buiten de aanwijzing tot gemeentelijk monument)

De oostelijke kopse gevel van het tweede brede achterhuis is een tweelaags topgevel die aan de linkerzijde ingebouwd is door het voorste achterhuis.

De gevel is tot het niveau van de zolderbalklaag in staand verband gemetseld en daarboven in halfsteens werk. Deze gevel kan 18de of 19de-eeuws zijn.

Ter hoogte van de verdieping heeft deze gevel aan de linkerkant een klein venster waarboven een rollaag zit. In de top zit een dichtgezet venster met een rollaag erboven en bovenin zitten twee dichtgemetselde luikvensters. Onder het linker venster zit een recenter venstertje. Op deze gevel is de aftekening van een steil zadeldak te zien dat vroeger op het voorste achterhuis heeft gezeten.

In de top is een anker zichtbaar dat mogelijk de situering van een nokrib aangeeft.

Tegen de gevel staat een schoorsteen die van kleinere stenen is gemetseld. Het is niet geheel duidelijk bij welk pand de schoorsteen hoort.

Aan de linkerzijde steekt het tweede achterhuis ca. 10 cm uit ten opzichte van het voorste achterhuis zodat de indruk bestaat dat het voorste achterhuis tegen het bestaande tweede achterhuis gebouwd is.

De westelijke kopse gevel is niet bekeken. Dit kan nog een oude gevel zijn.

De zuidelijke (linker) zijgevel is een tweelaags langsgevel. Deze ligt vrij en kon voor een deel gezien worden en heeft op begane grond niveau een tienlagenmaat van 79-80 cm steenmaat 27/27/28 x 13,5 x 6/6,5/7/7,5/7,5 cm. Deze muur kan uit de late 16de of vroege 17de eeuw dateren. Ook van het tweede achterhuis is de begane grond gepleisterd.

De verdieping is er later opgezet en met rode stenen in schoon werk in staand verband gemetseld. Deze verdieping kan uit de 18de of 19de eeuw dateren.

De lage begane grond heeft een rij vrij oude ankers die een enkelvoudige balklaag aangeeft. In het derde vak zit een zesruitsschuifvenster met een kozijn met duivejagerprofilering.

De zuidelijke zijgevel van het tweede achterhuis bestaat uit oud muurwerk van forse bakstenen.

De noordelijke (rechter) zijgevel is slechts vanaf een grotere afstand gezien. Deze ligt vrij en is geel gesausd en voor zover het vastgesteld kon worden staat de zijgevel in verband met de oostelijke kopse gevel. De gevel heeft aan de westkant een soort uitbouw die mogelijk als trijshuisje gediend heeft. De ankers van deze gevel suggereren een enkelvoudige balklaag boven de begane grond en de verdieping.

Dit achterhuis is niet inwendig bezocht.
Het dakbedekking bestaat uit moderne pannen.

WAARDESTELLING

Oude Ebbingestraat 68 heeft stedenbouwkundig hoge monumentwaarde als onderdeel van een bouwblok met een in aanleg laatmiddeleeuwse bebouwings- en percelleringsstructuur die redelijk goed bewaard is gebleven.

Het bouwvolume heeft positieve monumentwaarde omdat hierin het voor de belangrijke straten kenmerkende historische huistype met diep voorhuis met meerdere achterhuizen nog herkenbaar is. De afgeplatte zadeldaken van het voorhuis en het voorste achterhuis doen afbreuk aan de historische kapvorm. Het tweede achterhuis heeft nog wel een steile kap.

De voorgevel heeft positieve tot hoge monumentwaarde als 19de-eeuwse lijstgevel die onderdeel is van de historische straatwand van de Oude Ebbingestraat oostzijde. De winkelpui uit 1906 heeft hoge monumentwaarde omdat dit tamelijk gaaf bewaard is gebleven en redelijk zeldzaam is.

Het casco van het voorhuis heeft positieve monumentwaarde voor wat betreft de oude bouwmuren en eventueel aanwezige oude vloerbalken. De vernieuwde kap heeft indifferente monumentwaarde, alleen de hoofdvorm is van belang.

Het casco van het achterhuis met de vroeg-17de-eeuwse begane grond en laat 17de-eeuwse of 18de-eeuwse verdieping heeft positieve monumentwaarde wat betreft de zijmuren en de balklaag boven de begane grond. De vernieuwde kap heeft indifferente monumentwaarde en dat geldt ook voor de hoofdvorm.

Het casco van het tweede achterhuis met zijn vroeg-17de-eeuwse begane grond en mogelijk 18de-eeuwse verdieping heeft positieve monumentwaarde wat betreft de muren en vermoedelijk ook de balklagen. Het pand heeft mogelijk nog een oude kap. (Deze dient nog bezocht te worden)

De 19^e eeuwse betimmeringen van rond de vensters op de verdieping in de voorgevel hebben positieve monumentwaarde. Voor het overige is de interieurafwerking modern en heeft indifferente monumentwaarde.

AANBEVELINGEN

Bij een eventuele verbouwing dient nader bouwhistorisch onderzoek naar het casco van voorhuis en achterhuizen gedaan te worden. Het tweede achterhuis moet nog nader bekeken worden.

Bijlage: uittreksel uit het bouwdoosier van de dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.**Adres: Oude Ebbingestraat 68**

Bouwdoosier B 5472

- 1906 Aanvraag van een bouwvergunning voor het vernieuwen van de winkelpui. Architect is G. Hoekzema uit Groningen. Eigenaar van het pand is Joh. Plaat, perceelnummer is G 1024, huisnummer is nr. 70.
- 1921 Omnummering; nieuwe huisnummer is 68.
- 1929 Opheffing van het tonnenstelsel en aansluiting op de gemeentelijke afvoer van faecaliën.
- 1934 Aanvraag van een vergunning voor het aanbrengen van een licht-reclamebak.
- 1945 Oorlogs-schaderapport met betrekking tot winkel en woning.
- 1947 Verzoek om ontslag van de verplichting tot het betalen van belasting voor het hebben van een licht-reclamebak; deze is namelijk tijdens de bevrijding vernield en daarna volledig verwijderd.
- 1947 Verzoek ingewilligd, vergunning wordt tevens ingetrokken.
- 1957 Aanvraag van een vergunning tot het hebben van een licht-reclamebak.
- 1958 Vergunning verleend.
- 1980 Door de Gemeentelijke Dienst zijn gebreken aan de woning geconstateerd en gerapporteerd. Deze gebreken bevinden zich in de achterbouw, het winkelgedeelte, het buitenwerk en het natuursteen van de voorgevel (dit dient vernieuwd of hersteld te worden).
- 1983 Melding van Gemeente dat de vestiging van een broodjeshuis in het pand niet in strijd is met het Bestemmingsplan Binnenstad Groningen 1976 is. Het aanvragen van een vergunning voor de verbouw echter wel.
- 1984 Indiening van een bezwaarschrift, door de bewoners, met betrekking tot de vestiging van een broodjeshuis in het pand. Als gevolg hiervan vinden er inspraakrondes plaats met de eigenaar en de bewoners van het pand. Het plan bevat het veranderen van een winkel met magazijnruimtes en woning tot croissanterie met opslagruimtes en woning. De vergunning wordt verleend. Melding van het verlenen van de vergunning aan de bewoners. Architecten bureau Bolt tekent voor het ontwerp van het bouwplan.
- 1986 Overschrijving van de naam van de vergunninghouder.

Aletta Bastmeijer, 28 september 1999.